

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING MANTIQUIY TAFAKKURINI
RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIK TOPSHIRIQLARNING AHAMIYATI**

ABDULLAYEVA DILBARXON USMONXO'JA QIZI

Qo'qon davlat universiteti Pedagogika mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

joraevusmon@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalarning o'rni, ularni tanlash mezonlari, yechishning samarali metodlari, shuningdek o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga moslashgan o'qitish usullari tahlil qilinadi. Dars jarayonida mantiqiy tafakkurni shakllantiruvchi topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni oshirib, ularning intellektual rivojlanishini ta'minlaydi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tuzilgan masalalar mantiqiy tafakkurni faollashtirishda samarali vosita sifatida ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *mantiqiy tafakkur, boshlang'ich sinf, matematika, masala yechish, pedagogik texnologiya, ijodiy fikrlash, tahliliy yondashuv, o'quv jarayoni, kognitiv rivojlanish, ta'lim metodlari*

Аннотация: *В данной статье анализируется роль логических задач на уроках математики в начальных классах, критерии их отбора, эффективные методы решения, а также методы обучения, адаптированные к возрастным и психологическим особенностям учащихся. Использование на уроках заданий, формирующих логическое мышление, вызовет у учащихся интерес к науке и обеспечит их интеллектуальное развитие. Также вопросы, сформированные на основе современных педагогических технологий, рассматриваются как эффективный инструмент активизации логического мышления.*

Ключевые слова: *логическое мышление, начальный класс, математика, решение задач, педагогическая технология, творческое мышление, аналитический подход, процесс обучения, когнитивное развитие, методика обучения*

Annotation: *This article analyzes the role of logical problems in primary grade mathematics lessons, the criteria for their selection, effective methods of solution, as well as teaching methods adapted to the age and psychological characteristics of students. The use of tasks that form logical thinking in the classroom will arouse students' interest in science and ensure their intellectual development. Also, issues formed on the basis of modern pedagogical technologies are considered as an effective tool for activating logical thinking.*

Keywords: *logical thinking, elementary grade, mathematics, problem solving, pedagogical technology, creative thinking, analytical approach, learning process, cognitive development, teaching methods*

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

KIRISH. Barchamizga ma'lumki, ham ma'nan, ham jismonan yetuk, barkamol shaxslarni tarbiyalash, o'stirish yurtimizning oldiga qo'ygan azaliy maqsadlaridan biridir. Bu borada mustaqillikka erishganimizdan so'ng juda ko'plab islohotlar olib borildi. Birinchi prezidentimiz I.A. Karimov har bir sohaga alohida e'tibor berdi. Xususan, ta'lim sohasidagi o'zgarishlar, rivojlanishlar buning yaqqol namunasidir. Bugungi kunda yurtboshimiz Sh.M. Miromonovich ham ta'lim sohasida chuqur islohotlar olib bormoqda. Ayniqsa maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'lim sohalarida tubdan o'zgarishlar olib borildi. Xususan "Matematika" fanini boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'limda ham o'rganilish sifatini oshirish uchun yangi darsliklar tuzildi, turli tanlovlar tashkillandi, talabalar uchun O'zbekiston Fanlar akademiyasining Matematika instituti tashkillandi va aynan "Matematika" fanini yanada chuqurroq o'rganish uchun qaror va farmoyishlar qabul qilindi. "Matematika ko'p fanlarga yo'l ochadi. Uni talabalar shaharchasida barpo etganimiz bejiz emas. Matematika instituti ta'lim va ilm-fan o'rtasida uzviylikni ta'minlashi, mamlakatimiz rivojiga zamin yaratishi kerak", - deydi Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev[2]. 2020-yil 12-iyun kuni Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning O'zbekiston Fanlar akademiyasining Matematika institutiga tashrifida so'zlagan nutqidan o'rganilib joriy hayotimizga tadbiiq qilinmoqda. Shuni ochiq aytish joizki, biz qanchalik ilm olsak, shunchalik ongimiz, tasavvurimiz, hayotimiz, fikrlash dunyoyimiz rivojlanadi hamda hayotimizdagi turli xil muammolarning yo'qolishiga, shaxsiy, kasbiy faoliyatimizni yuksalishiga yo'l ochadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Yurtimizda ayni damda olib borilayotgan islohotlarning asosiy omilidan biri bu har bir shaxsni fikrlashga, mantiqan tahlil qilishga o'rgatishdir. Mantiqiy fikrlash bu o'z-o'zidan mantiq ilmi va uning tarixi bilan uzviy bog'liq. Mantiq ilmi esa juda qadimdan paydo bo'lgan va rivojlanib kelgan. Xususan mantiq ilmiga doir ilk tasavvurlarni qadimgi yunon olimlari Perminid, Aristotel, Demokrit, Platon, Suqrot kabi olimlar asarlarida so'z brogan. Undan so'ng esa Abu Nasir Farobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy, Alisher Navoiy, Bedil, Umar Hayyom kabi olimlar tomonidan o'z asarlari yordamida mantiq ilmi chuqur talqin qilingan. Shu tariqa yangi o'rta asr Yevropasida ham mantiq ilmini yangi yo'nalishlari o'rganila boshlagan. Bu jarayonda T.Gobbs, V.Leybnist, V.F.Gegel, I.Kant, R.Dekart, F.Bekon kabilar o'z xissasini qo'shgan. Vatanimizda mantiq tushuncha va masalalari bilan M.M.Xayrullayev, E.Yu.Yusupov, V.Qobulov, I.Rahimov, M.Sharipov, O.Imomxo'jayev, D.Fayzixo'jayeva va boshqa olimlar mantiq ilmiga doir ilmiy tadqiqotlar olib borgan.

MUHOKAMA VA NATIJA. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish jarayoni ta'lim tizimining eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilar tafakkurining poydevori shakllanadi, ularda sabab-natija bog'lanishlarini tushunish, tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chi qarish ko'nikmalari rivojlanadi. Matematika darslari esa bu jarayon uchun eng qulay muhitni yaratadi[3.56]. Chunki matematika fani nafaqat hisob-kitoblarni o'rgatadi, balki mantiqiy

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

fikrlashni, aniq mulohaza yuritishni, mustaqil fikr bildirishni talab qiladi. Matematik topshiriqlar o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtiradi, ularda muammoni yechishga yo'naltirilgan izlanish faoliyatini shakllantiradi. Ayniqsa, mantiqiy mazmundagi masalalar, qiziqarli topshiriqlar, kombinatorik holatlar, ketma-ketliklarni aniqlash, mantiqiy bog'liqliklarni topishga yo'naltirilgan mashqlar o'quvchilarning tafakkur faoliyatini kengaytiradi. Bu jarayon o'qituvchidan ham yuqori darajadagi metodik tayyorgarlikni talab etadi. Har bir topshiriq o'quvchining yosh xususiyatlariga, bilish imkoniyatlariga va qiziqishlariga mos ravishda tanlanishi zarur.

Shuningdek, dars jarayonida interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va ijodiy yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini kuchaytiradi. Bugungi kunda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda raqamli o'quv vositalari, virtual topshiriqlar va multimediali dasturlarning qo'llanilishi o'quvchilarning motivatsiyasini yanada oshiradi[4.24]. Ular orqali o'quvchi masalani faqat yechmaydi, balki uning mazmunini tushunishga, mantiqiy bog'lanishni izlab topishga o'rganadi. Shu bilan birga, o'quvchilarda tahliliy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, xatolarni tahlil qilish va to'g'ri xulosalar chiqarish qobiliyatlari shakllanadi.

XULOSA VA TAVSIYALAR. Xulosa qilib aytganda, matematika darslarida mantiqiy mazmundagi topshiriqlardan tizimli foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkur salohiyatini kengaytiradi, ularda tahliliy, ijodiy va mustaqil fikrlash malakalarini shakllantiradi. Shu bois, mantiqiy tafakkurni rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida muntazam ravishda qo'llanilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-sonli "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni,
2. 2020-yil 12-iyun kuni Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning O'zbekiston Fanlar akademiyasining Matematika institutiga tashrifida so'zlagan nutqidan
3. Jo'rayev, A. (2020). *Boshlang'ich ta'limda matematika o'qitish metodikasi*. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
4. Xo'jayev, M., & Tursunova, G. (2021). *Matematika darslarida mantiqiy tafakkurni rivojlantirish usullari*. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti.